

curioses notes, mss. de la Divina Comèdia a Catalunya, fra Pasqual comentarista del Dant, etc., que han estat donades a conèixer en treballs publicats ací en ocasió del VIe Centenari dantesco. Hom hi hauria pogut, en canvi, afegir encara algunes imitacions i reminiscències dantesques, com per exemple en Felip de Malla (figura encara poc estudiada), com també notícies de mss. i de comentaris dantescos que apareixen en alguns dels nostres inventaris ja publicats, certament no totes a l'abast de l'autor. Es de doldre que l'eminent hispanista en parlar de la *Comèdia de la glòria d'amor* de fra Rocaberti, no l'hagi pogut citar segons la darrera edició, la de H. C. Heaton (New York, 1916), i que en parlar de Bernat Metge continui dient-li descendent dels Medici d'Itàlia, prenent peu de la llatinització del seu cognom.

Estem convençuts que en la història de la fortuna del Dant a Catalunya ens podem trobar encara amb sorpreses, a mesura que els textos medievals catalans es vagin publicant. Entretant, el que en sabem ho devem en bona part al Sr. Farinelli: el seu treball en aquest sentit no ha estat encara superat. — R. D'ALÒS-MONER.

Moviment lul·lià (1921-1926) (1)

En ocasió d'haver de commemorar el VIe Centenari de la mort de Ramon Llull, en l'ANUARI passat (pp. 880-882) dreçàvem una ressenya, a manera d'inventari, del moviment lul·lià — producció de llibres i articles, actes culturals, etc. — a l'entorn del Centenari. La nostra ressenya però comprenia igualment el moviment dels anys successius fins el 1920. Si més no, la intensitat de la bibliografia lul·liana, l'atenció que com més va, més desperta entre els erudits estrangers la gran figura de R. L., justificaven aquell apartat que li dedicàvem. Per la mateixa raó ens proposem d'anar registrant la nova bibliografia lul·liana en cada un dels volums de l'ANUARI de tal manera que el cultor lul·lià hi trobi aplegades les indicacions més precises per poder estar al corrent d'aquella producció. Avui ens toca de ressenyar el període de 1921 a 1926. Inclourem tot allò que, oferint algun valor, no va ésser registrat en la Crònica passada.

FONTS BIBLIOGRÀFIQUES I DOCUMENTALS. — En els darrers anys han estat catalogats els següents nous mss. lul·lians. Biblioteca del Monestir de Montserrat: *L. de decem præceptis, quatuordecim articulis et septem sacramentis Ecclesie*, en Ms. 1 («Llibre vermell») f. 93 v., segle xv, segurament obra apòcrifa; *L. de principiis theologiae* i un *Tractatus de expositione*, tret de l'*Ars Magna* (?) en Ms. 52, del s. xvi; *Clavicula Raymundi Lulli*, apòcrif, en Ms. 65, s. xvi-xvii. (Vegeu *Analecta Montserratensia*, I, 8, 70, 85). — Biblioteca de Catalunya: Ultra els ja donats a conèixer en el seu *Bulletí* fins l'any 1920, cal esmentar el Ms. 118 del segle xiv, contenint la *Lectura compendiosa super artem inveniendi veritatem* i *Ars compendiosa inveniendi veritatem* (vegeu *Bulletí de la Bibl. de Cat.* VI, 261). — Biblioteca Capitular de Saragossa: El P. Josep M.ª March S. J. ha descrit per primer cop el Ms. 1257, del s. xiv, on hi ha el *L. que deu hom creure de Déu*, l'*Art de confessió* (obra apòcrifa? Text diferent del publicat per Mateu Obrador), *L. de mil proverbis* i *L. de intenció*, tots en català (*Bulletí* cit. VI, 360-361). — Biblioteca de l'Escurial: En el Ms. d. III. 23 l'*Arbol de la filosofia del amor*, trad. espanyola de Pedro Aguilón; en el Ms. d. III. 25 hi ha una *Esplicación de la arte mayor de Lullio, según los principios mathematicos de Euclides cerca del cuadrado y cubo* de Joan Arce de Herrera; la mateixa *explicación* en Ms. g. IV. 39; hi ha encara la *Memoria de los libros que han venido a noticia del Doctor Dimas del iluminado Doctor Raymundo Lullio...* ja publicada, en Ms. &. II. 15; i una *Reclamación del Nuncio del Rey para que se devuelvan a los Dominicos de Mallorca las cátedras que les quitaron por no querer venerar a Raimundo Lulio*, 1750, en el Ms. J. II. 3 (J. Zarco Cuevas, O. S. A., *Catálogo de los manuscritos castellanos de la Real Biblioteca de El Escorial* (Madrid, 1924, pp. 117, 120, 177, 273-4) i P. Miguélez O. S. A., *Catálogo de los Códices españoles de la Biblioteca del Escorial*. II Relaciones Históricas (Madrid, 1925, p. 152). — En la Biblioteca Provincial de Toledo: en un Ms. de «Papeles varios» t. 101 [Est. 10 y 11-3] als ff. 68-97, *Sobre la cuestión de los cuadros del B. Raimundo Lulio*, i al f. 348, *Invitación del Lic. en Derecho Ignacio María Sarra y Frau para una fiesta que el Ayuntamiento dedica al B. Raimundo Lulio en 25 de Enero de 1776* (Atanasio López, *Descripción de los manuscritos franciscanos existentes en la Biblioteca Provincial de Toledo*, en *Archivo Ibero-Americano*,

(1) Ja en proves aquesta ressenya arriba a les nostres mans el fasc. LXXIV (1926) del *Dictionnaire de Théologie Catholique* de Vacant-Mangenot, amb un llarg i importantíssim estudi sobre la vida i obres de R. L. degut al P. E. Longpré O. F. M. Ens en ocuparem en altra ocasió, com també d'un article de Santino Caramella sobre B. G. Fallamonica, publicat en 1924 en *Dante e la Liguria*, que hem pogut consultar sols a darrera hora.

1926, xxv, 226-7). — En el catàleg del llibreter de París E. Nourry, «Le Bibliophile ès sciences psychiques» de maig 1924 es posava a la venda, sota el n. 1136 el manuscrit d'Alquímia *Testament de Raymond Lulle*, trad. francesa de l'obra apòcrifa l'*Antiquum Testamentum*, segle xviii.⁶

Dues contribucions importants a la bibliografia lul·liana són: Josep M.ª March, S. J., *El P. Jaume Custurer i els seus catàlegs lul·lians* (*Bulletí Bibl. Catal.* V, 32-44) on es publiquen les afegidures que el P. Custurer posà de la seva mà a l'exemplar del Catàleg lul·lià dels *Acta B. Raymundi Lulli* pel P. Sollier, que tenia en poder seu. Aquestes addicions indiquen diversos fons on es troben els llibres catalogats. El susdit exemplar és avui a la biblioteca del Col·legi de S. Ignasi de Sarrià. — L'altra és del conegut lul·lista alemany Adam Gottron, que publica *El Catàleg de la Biblioteca lul·liana del convent dels Franciscans de Mallorca* (*Bulletí Bibl. Cat.*, VI, 146-224). Es troba a la Stadtbibliothek de Magúncia Ms. II. 438 i fou redactat per fra Rafel Barceló, franciscà mallorquí (1648-1717) autor de diverses obres lul·lianes que sembla no es van arribar a publicar (vegeu Bover, *Biblioteca de Escrit. Bal.* I, 69). Aquest catàleg, detalladíssim, té un valor extraordinari; hom podrà identificar molts dels manuscrits registrats, que certament s'han salvat en un lloc o altre. Esperem el comentari que en promet el Dr. Gottron.

Dos preciosos documents per a la biografia de R. L. trets de l'*Archivio di Stato* de Nàpols, donà a conèixer Pietro Egidi en *Codice diplomatico dei saraceni di Lucera* (Napoli, 1917, 32 i 33): Des de Nàpols, 1 de febrer 1294, Carles Martell, vicari del seu pare Carles II, recomana a Enric Girardi, capità dels sarraïns de Lucera, R. L. que va a predicar a aquells sarraïns, i des de la mateixa ciutat, 12 maig 1294 i en lletra al castellà del castell de l'Ou de Nàpols, el rei dóna salconduït a favor de R. L. que va a tractar amb els sarraïns habitants (presoners) en ell. L'hispanista italià Eugenio Mele ens féu adonar de l'existència d'aquests documents, no utilitzats fins avui pels biògrafs de R. L., i els quals encaixen perfectament dintre la seva Cronologia: R. L. de retorn del seu primer viatge a Tunís, arribava a Nàpols, on, si abans no, hi era en 13 gener 1293 quan acabava la *Taula General*. Hi va tenir la seva residència, o al menys un centre d'operacions un parell d'anys mentre escrivia diverses obres, una de les quals, la *Lectura Artis inventivae et tabulae generalis*, degué ésser començada en 1294, per tal com R. L. hi diu (distinció I) aquestes paraules: *cum simus occupati ad divulgandam et docendam saracenis in arabico Artem Inventivam*.

OBRES ORIGINALS DE RAMON LLULL. — Dissolta la «Comissió Editora Luliana» de Mallorca, Mn. Salvador Galmés ha continuat ardidament pel seu compte la publicació de les obres en vulgar de R. L., donant-nos els vols. XII i XIII de la sèrie, que són de l'*Arbre de Sciencia*, tom II (Mallorca 1923, VIII + 451 pp.) i III (Mallorca 1926, VIII + 521 pp.). Així resta completa aquesta primera edició en català d'una de les obres lul·lianes més riques de contingut. L'esforç de Mn. Galmés mereix agraïment i més protecció de la que ha tingut fins ara. — S'ha publicat demés un recull d'obres rimades en la col·lecció «Els Nostres Clàssics», n.º 3: Ramon Llull, *Poesies. Text, no es i glossari* de Ramon d'Alós-Moner (Barcelona, 1925, 190 pp.). Comprèn les següents obres: *A vós, Dona Verge Santa Maria, Sènyer ver Déus rei gloriós, Cant de Ramon, Los Cent noms de Déu* (pàgines triades), *Medicina de peccat* (fragments), *Plant de Nostra Dona Santa Maria, Lo Desconhort, Lo Concili*. — En *La Revista dels Llibres*, 1926 (secció *Notícies i recensions*, 94-110) com complement a la interessant visió que Jordi Rubió dóna de R. Llull hi ha un recull d'alguns d'*Els pròlegs dels llibres lul·lians catalans*, més característics, com són: *L. de Contemplació, L. del Gentil e los tres savis, Doctrina Pueril, L. de l'Orde de cavalleria, L. de la primera e segona intenció, Blanquerna*, etc. Antologia, seriada cronològicament, de la prosa expressiva i sincera de Mestre Ramon. En Rubió amb unes ratlles d'introducció hi fa uns comentaris ben justos.

TRADUCCIONS D'OBRES LUL·LIANES. — En l'ANUARI anterior deixàrem de consignar la següent francesa: Raymond Lulle, *Livre de l'Ami et de l'Aimé. Petites cantiques d'amour...* traduïts del català per A. de Barrau et Max Jacob (Paris, Editions de la Sirène, MCMXIX. xviii + 137 pp. Versió no gaire ben reeixida feta sobre el text de l'edició incompleta (271 versets) de Jeroni Rosselló, o, a voltes, sobre la versió perifràstica del mateix lul·lista mallorquí. La biografia i les notes que acompanyen aquesta versió francesa demostren que els seus autors no estan al corrent de la crítica lul·liana. — M. G. ETCHGOYEN, un any més tard publicava uns *Versets choisis du Livre de l'ami et de l'Aimé*, segons la lliçó del Ms. català del Blanquerna de la Biblioteca Nacional de París. (*Mélanges d'archéologie et d'Histoire* de l'Ecole française de Rome, 1920, XXXVIII, 197-211.) — Altra traducció francesa, completa: Raymond Lulle, *L'Ami et l'Aimé*, traduït del català per Marius André (Paris, Le livre catholique, MCMXXI. xxiii + 235 pp.) que ja en 1897 l'havia traduït, en part segons creiem, en *Le Spectateur Catholique* de Brussel·les. Ara ha tingut al davant l'edició de Mn. Galmés. Marius André dóna així mateix llargs extrets de l'*Arbre de filosofia d'amor*. —

The Book of the Lover and the Beloved, translated from the Catalan of Ramón Lull with an introductory Essay by E. Allison Peers (London, S. P. C. K., 1923, 106 pp.). Versió feta a base del text de Mateu Obrador. — No serà de més que citem encara que per Miquel Duran el *L. d'Amic e Amat* fou començat a traslladar en dialecte mallorquí en el periòdic d'Inca *Ca-Nostra* (1925). La versió era feta damunt del text Obrador i se'n publicaren els 74 primers versicles.

The Art of Contemplation, translated from the Catalan of Ramón Lull, with an introductory Essay by E. Allison Peers (London, S. P. C. K., 1925, 118 pp.). Altra bella traducció del conegut lul·lista anglès qui encara ens ha donat les que segueixen.

The Tree of Love, translated from The Catalan of Ramón Lull with an introductory Essay by E. Allison Peers (London, S. P. C. K., 1926, VIII + 128 pp.). És tracta de la versió de les 5.ª, 6.ª i 7.ª part de l'*Arbre de filosofia d'amor*.

Blanquerna: A thirteenth Century Romance. Translated from the Catalan of Ramón Lull by E. Allison Peers (London, Jarrolds [1926], 736 pp.) Treball important per l'exactitud i elegància de la traducció i que demostra que Mr. Peers és al corrent de la moderna crítica lul·liana. La versió és feta sobre el text establert per Mn. Salvador Galmés.

The Book of the Ordre of Chyvalry, translated and printed by William Caxton from a French version of Ramón Lull's «Le Libre del Orde de Cavayleria», together with Adam Loutfot's Scottish transcript... edited by Alfred T. P. Byles (London, 1926, XVIII + 143 pp., 1 lám.). La versió quatrecentista anglesa de W. Caxton del *L. de Cavalleria* fou feta damunt d'una altra de francesa. Publicada per primera vegada entre 1483 i 1485, fou reimpressa en 1892. L'actual edició, acompanyada de la transcripció escocesa que d'aquest text anglès féu en 1494 Adam Loutfut, enriqueix la bibliografia lul·liana. I això tant més en quant Byles en la introducció ens dona interessants comentaris lingüístics i bibliogràfics: les seves notícies sobre manuscrits i edicions de versions franceses i angleses del tractat de R. Lull són gaire bé en sa totalitat noves per als nostres lul·listes que hi trobaran una bona informació sobre la fortuna de R. Lull a França i a Anglaterra.

En la *Anthologie franciscaine du moyen âge* traduite et annotée par Maurice Beaufreton (Paris, G. Cres et Cie, MCMXXI) té un bon lloc (pp. 227-267) Ramon Lull. Després d'una biografia breu, s'hi dona, en francès, l'*autobiographie* o Vida de l'anònim — segons l'original llatí —. Ve a ésser reproducció del text que es troba a la *Hist. Litt. de la France*, t. XXIX. Aquesta mateixa obra s'ha tingut en compte amb la publicació, que vé tot seguit, de part de 24 estrofes en francès del *Desconhort*. Finalment són traduïdes vuit estrofes del *Cant de Ramon*. El traductor coneix poc el català com ho delaten moltes errades: «venc» (vingué), traduït per «vaincu»; «estaig» (estic) per «extase», etc.

Sobre algunes d'aquestes traduccions hi ha una recensió de B. Gaiffier en *Analecta Bollandiana* (1925, XLIII, 446-7).

OBRA APÒCRIFA. — *Il trattato della Quinta Essenza ovvero de' Secreti di Natura* di Raimondo Lullo a cura di Enrico Cardile (Todi, Casa Ed. «Atanor», MCMXXIV, 159 pp.). Encara que sembli estrany la llegenda de R. L. alquimista, subsisteix com ho demostra aquesta traducció. La introducció amb notes biogràfiques, bibliografia, etc., no resisteix la crítica més benigna.

VIDA DE RAMON LLULL. — Hom no ha d'estranyar que esmentem ací i en el primer lloc d'aquesta secció un article d'enciclopèdia, com és el de *Ramon Lull* de l'*Enciclopèdia Espasa* (vol. XLIX, 551-9). Però és que es tracta d'un resum clar i precís, posat al corrent de les investigacions més recents sobre la vida i aspectes principals de l'obra de R. L. El recomanem a qui vulgui haver, en poc espai, una visió exacta — en quant es possible ara per ara — de la complexa personalitat del polígraf mallorquí. Aquest bell article — a part d'alguns aditaments, en general poc afortunats, que hom li ha afegit i que són fàcils d'endevinar — és degut a Jordi Rubió i Balaguer. — *Ramon Lull* (*La Revista dels Llibres*, 1926, «Notícies i recensions», 83-93). No dubtem en senyalar aquest treball, no molt llarg, però ple d'idees, com un dels millors que ha produït el modern renaixement lul·lià. L'anònim autor, que és el mateix J. Rubió, tracta amb un estil força suggestiu de penetrar en la psicologia intrincada de R. L. Pren la figura del Lull *home*, deixant de banda la seva santedat, i procura d'esvaïr les boires de la llegenda o llegendes que ens l'amaguen. Per això toca punts tan fonamentals com el de la seva preparació per a la vida d'apostolat, la seva vocació, la mort i martiri, etc. La comparació que fa entre les dues versions, llatina i catalana, de la *Vida Coetània* és, així mateix, interessantíssima; i en resulta la prioritat de la primera. Algunes de les idees exposades amb rara franquesa en aquesta bella contribució lul·liana, si haguessin estat llançades en mig de les lluites aferrissades entre lul·listes i anti-lul·lites d'altres dies, haurien estat capaces de promoure nous conflictes. — Llorenç Riber, Pvre., *Vida abreuçada del Benaventurat Ramon Lull* (Barcelona, Associació Protectora de l'Ensenyança catalana, 1921, 53 pp.). Bon resum de vulgarització. — A. Mar-

tínez Tomás, *Páginas brillantes de la Historia. Raimundo Lulio: Una vida de mártir narrada a los niños* (Barcelona, Araluce [1925]).—Lorenzo Riber, Pbro., *Raimundo Lulio* (Barcelona, Ed. F. T. D., MCMXXVI, 124 pp.) Forma part d'una biblioteca de «Libros de Epopeya». — Encara, a benefici d'inventari, esmentarem del mateix autor el *Sermó predicat en l'església de Nostra Dona Santa Maria de Badalona, el dia XV de juliol de MCMXXIII* (Barcelona, Altés, MCMXXIII, 15 pp.) panegíric de R. L. — Andreu de Palma de Mallorca, O. M. Cap., *El Beat Ramon Lull, martre, del terç orde franciscà* (*Estudios Franciscanos*, 1922, XXVIII, 111-22; XXIX, 120-35). Comentaris pertocant les relacions de R. L. amb l'orde franciscà i sobre la fundació i vicissituds del monestir de Miramar, respecte el qual fra Andreu publica nous documents de concessions reials. Aquest treball no és acabat.

ESTUDIS SOBRE L'OBRA DE RAMON LLULL. — E. Allison Peers ha publicat en 1925 i 1926 una sèrie de *Lullians Studies*: I. *Blanquerna*; II. *The Book of the Gentile*; III. *The Tree of the Philosophy of Love*; IV. *Felix, or the Book of Marvels*; V. *Doctrina Pueril* (*Bulletin of Spanish Studies*, II, 73-80, 119-126; III, 3-9, 121-8, 159-65). Bells articles on són analitzades amb molta simpatia i gran coneixement aquestes obres lul·lianes. L'autor s'ha fet un nom respectat en aquests estudis que fan bon costat a les seves versions ja anotades. Ell, es pot dir, ha fet conèixer a Anglaterra el veritable R. L. — A propòsit de les traduccions lul·lianes del Prof. Peers trobem els següents articles en la mateixa publicació periòdica: L. J. G. i C. M. R., *The Book of the Lover and the Beloved* (I, 102-4); Salvador Galmés, *Blanquerna* (III, 174-5); W. J. E. *Blanquerna...* curta recensió (III, 184-5).

Joan Tusquets, *Posició de Ramon Lull en el problema de l'eternitat del món*. (*Criterion*, 1925, I, 95-114) punt interessant per l'estudi de les relacions del pensament de R. L. amb l'arabisme. — Joan Avinyó, Pvre., *Breu exposició del sistema científic lul·lià* (*Ibid.* 1926, II, 169-183). — J. H. Probst, *Ramon Lull philosophe populaire catalan et franciscain* (*Ibid.* II, 387-406). — Hem de citar també ara, no havent-ho fet en la Crònica de l'ANUARI anterior, la recensió llarga i bon xic dura que G. Desdèvises du Dezert féu de l'obra del mateix Probst, *Caractères et origines des idées du Bienheureux Raymond Lulle*, Toulouse, 1912 (*Revue Hispanique*, 1915, XXXIII, 285-95). — Una altra recensió que ara ens escau de recordar és la de Joan Tusquets sobre P. Mandonnet, *La canonisation de Saint-Thomas*, Le Saulchoir, 1923 (*Arxiu de l'Institut de Ciències*, 1924, pp. 66-8). S'hi exposen punts de vista contraris a algunes apreciacions de l'il·lustre Dominicà, sobre R. L. — Registrem encara com a prova que la figura de R. L. és cada dia més estudiada les pàgines que hom li dedica en les obres: Joseph Bernhardt, *Die philosophische Mystik des Mittelalters...* (München, E. Reinhardt, 1922, pp. 157-62) i M. De Wulf, *Histoire de la philosophie médiévale*, 5.^a ed. (Paris-Louvain, 1925, II, 143-6, etc.).

G. Etchegoyen, *Le mystique de Raymond Lulle d'après le livre de l'Ami et de l'Aimé* (*Bulletin Hispanique*, 1922, 1-17). — J. de Guibert, S. J., *La «Méthode des trois puissances» et l'Art de Contemplation de Raymond Lull* (*Revue d'Ascétique et de Mystique*, 1925, pp. 367-78 que coneixem sols a través del resum que se'n fa en *Estudios Franciscans* (1926, XXXVII, 368) i del treball següent. — José M.ª March, S. J., *San Ignacio de Loyola y el B. Ramón Lull, Semejanzas doctrinales* (revista *Manresa*, 1926, pp. 333-50 i tiratge a part). Punts de semblança entre algunes idees i l'espiritualitat de R. L. i les de S. Ignasi en el seu llibre dels Exercicis. S. Ignasi, probablement hauria conegut les obres del beat, si més no, per mitjà del P. Nadal jesuïta mallorquí, en un temps de floreament dels estudis lul·lians en tota la Península. — Citem, de passada, bé que siguin poc originals les pàgines que a R. L. consagra P. Pourrat, *La Spiritualité Chrétienne* (III.³ París, 1925, pp. 124-8).

R. Streit, O. M. I., *Raimundus Lull, der Caballero espiritual* (*Zeitschrift für Missionswissenschaft*, 1920, X, 137-40). Sense cap valor. — El P. Gonçal Valls, O. F. M., sabem que publicà a l'*Observatore Romano* (12-4-1923) un article resumit després sota el títol *¿Quién concibió el primero la idea de la Congregación de Propaganda Fide?* en la *Revista Eclesiástica de Valladolid* (1923, pp. 373-4) que no hem pogut veure. — Així mateix publicà *L'Ideale Missionario del B. Raimondo Lullo Terziario Franciscano Martire a Bugia (Africa)* 1315. (*Studi Francescani* (1926, 117-28). Reproduït, en part, en català: *L'Ideal Missioner del B. Ramon Lull Terziari Franciscà*. (*Estudios Franciscans* 1926, XXXVIII, 55-61).

P. Andreu de Palma de Mallorca, *Sistema jurídic i idees jurídiques del Mestre Ramon Lull* (*Quaderns d'Estudi*, 1921, XIII, 32-50). Preliminars d'un estudi, en preparació, del qual són capítols compendiats els que ens ofereix el mateix autor en altres dos articles d'igual títol (*Estudios Franciscans*, 1923, XXIX, 54-65, 125-38). Sistematització de textos lul·lians concernents al dret. L'autor

recorda les opinions del P. Pasqual i de Mateu Obrador, sobre la possible — però difícil de provar — intervenció o influència de R. L. en la redacció de les *Leges Palatinae*, de Mallorca.

Josep M.ª Serra de Martínez, *La Medicina Luliana* (*Estudis Franciscans*, 1923, XXXI, 356-76 i en folletó: Barcelona, 1924, 31 pp.). Ampliació d'una conferència donada al Foment de Cultura en gener de 1923. Recopilació de textos lul·lians que fan referència a la medicina. Creiem que l'autor dóna massa importància a la ciència lul·liana.

A. E. Waite, *Raymund Lully, illuminated Doctor, Alchemist and Christian Mystic* (London, W. Rider & Son, 1922), obra que no hem vist; és de creure, però, que donarà una idea equivocada de R. L., tal com succeeix en un capítol consagrat al nostre autor en E. Levi, *La storia della magia*, trad. de C. Giacomelli (Todi, Atanor, 1922). — En l'obra de Lynn Thorndike, *A History of Magic and Experimental Science during the first Centuries of our Era* (New York, 1923, 2 vols. XL+835 i 1,036 pp.) un capítol és dedicat a R. L. És un treball molt superficial bé que, contràriament al que faria témer el títol de l'obra, s'hi fan oportunes reserves a la figura de R. L. alquimista.

Louis Israel Newman, *Jewish Influence on Christian Reform Movements* (New York, 1925, XXVII + 706 pp.: «Columbia University Oriental Studies» vol. XXIII). R. L. apareix sovint en les seves pàgines (69-71, 180-3, etc.), però no és el Lull que nosaltres coneixem. Per les fonts que ha utilitzat, pels pocs llibres lul·lians que l'autor sembla haver vist i pel *parti-pris* de la influència de la Kabala en el pensament lul·lià, certament se n'ha d'haver format un concepte ben erroni. R. L. era «descendent d'un càtar i d'una jueva», estudià a Còrdova, és un precursor de Luter, etc., autor del *De auditu cabbalistico!*... Per donar més força a la seva tesi, exagerada, de R. L. primera figura de l'hebraisme cristià, impulsor dels estudis de llengües orientals, l'autor hauria pogut trobar textos en manes obres lul·lianes, com són les de controvèrsia.

En la ressenya anterior deixarem d'esmentar el treball de H. U. Weitbrecht, *Raymond Lull and six centuries of Islam* (London, 1915) que sols hem vist citat.

HISTÒRIA DEL LUL·LISME. — Joan Avinyó, Pvre., *Historia del lulisme* (Barcelona, Tip. Catòlica, 1925, XIV + 661 pp.) És una empresa àrdua la de refer el procés històric del lul·lisme amb totes les seves vicissituds, amb totes les seves estridències. La dificultat prové en gran part de l'abundància dels materials a posar a contribució, després de seleccionar-los. Mn. Avinyó de llarg temps cultor de R. L. té el mèrit d'haver-ho intentat, el primer, escrivint un llibre interessant en molts conceptes, bé que no sigui una veritable història del lul·lisme: pot dir-se que és essencialment l'exposició de les controvèrsies suscitades sobre la persona i doctrina del Beat mallorquí, per tal com Mn. Avinyó ha tingut present la figura de R. L., més que res sota el seu aspecte de santedat, d'escriptor ortodoxe. Al costat del que això comporta hauria pogut treure profit, per exemple, de la bibliografia d'impressions lul·lianes antigues, suscitadora de punts de vista interessants. Sobre algunes omissions i inexactituds d'aquesta obra hom pot consultar dues recensions, un xic detallades, fetes respectivament pel P. Andreu Ivars, O. F. M. (*Archivo Ibero-Americano*, 1926, XXV, 129-35) i per qui escriu aquestes ratlles (*Criterion*, 1925, I, 250-8).

Precisament una de les principals omissions que hom descobreix en el llibre de Mn. Avinyó és l'aprofitament de la important monografia del P. Ivars, *Los Jurados de Valencia y el inquisidor Fr. Nicolás Eymerich. Cuestión luliana* (*Archivo Ibero-Americano*, 1916, VI, 68-159 i tiratge a part) que ara recordem per no haver-ho fet al lloc corresponent en l'ANUARI passat (vegeu p. 898). — Anys més tard l'erudit franciscà hi ha afegit nous documents en unes *Adiciones al artículo «Los Jurados de Valencia...»* etc. (*Ibid.* 1921, XV, 212-9).

Konrad Haebler ha publicat: *Ramon Lull und seine Schule. Aus Anlass einer neu erworbenen Incunabel* publicat en *Fünfzehn Jahre Königliche und Staatsbibliothek. Dem scheidenden Generaldirektor Exz. A. v. Harnack überreicht von den wissenschaftlichen Beamten der Preussischen Staatsbibliothek*. 1921 (pp. 36-47). És a propòsit de l'adquisició per la Biblioteca de Berlín del rar incunabile de l'*Ars Brevis* (Barcelona, P. Posa i P. Brun, 1481) que En Haebler parla, amb poca novetat si es vol, però amb prou coneixement de la matèria, principalment de la propagació de les doctrines lul·lianes per terres catalanes i àdhuc per la Península en general. Aquell incunabile hi és posat en el seu just valor.

Sobre la història dels estudis lul·lians a Mallorca hem d'esmentar la còpia que ha tret Gabriel Llabrés, del *Testamento de Doña Beatriz de Pinós, ciudad de Mallorca, 11 Noviembre 1484* (*Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana*, 1925, XX, 305-10). — Així mateix un document copiat per Salvador Ros, *Universidad Luliana. Primera distribución de cátedras aprobadas por el Grande y General Consejo del Reino de Mallorca* (*Ibid.*, 1925, XX, 331-3). Certificació feta en 1771 de l'acord

de 20 febrer 1597 de fundació d'Estudi General, que pròpiament no havia tingut efectivitat encara, i que més endavant havia d'ésser la Universitat Lul·liana. — D'aquesta s'havia ocupat ja el mateix autor en una Conferència al Museu Diocesà de Mallorca, publicada després sota el títol: «*La Universidad Literaria del Reino de Mallorca*» (Ibid. 1924, XX, 112-6, 129-34, 160-62). No aporta dades noves. — Encara de Salvador Ros, *Universidad Luliana* (Ibid. 1926, XXI, 187-90). Distribució de càtedres feta l'any 1626.

També durant aquests darrers anys s'han vist augmentats considerablement els materials per a la història del culte a R. L. i controvèrsies poc edificants que suscità el seu nom, mercès als treballs següents, que registrem, en quant ens ha estat possible, per ordre cronològic de la documentació: Josep M.ª Pou, O. F. M., *Sobre la doctrina y culto del Beato Raymundo Lulio* (*Arch. Ib.-Amer.*, 1921, XVII, 5-23). Bella aportació on es publiquen tretze documents de negociacions i gestions diplomàtiques dels segles XVI-XVIII per obtenir que les doctrines de R. L. fossin esborrades de l'*Index* i en pro de la causa de canonització. Són copiats de l'Arxiu de l'Embaixada d'Espanya prop la Santa Seu. No són tots nous, però. Així els núms. V, VI els havia publicat al menys el P. Custurer, el XIII Mn. Salvador Bové, etc. — Calassanç d'Igualada, O. M. Cap., *Fra Lluç Wadding i la Causa de Beatificació del Beat Ramon Lull* (*Estudis Franciscans*, 1925, XXXVI, 362-73). El famós analista franciscà intervingué amb diligència en la Causa, i això explica les seves relacions amb fra Joan Riera, procurador d'ella a Roma, i amb la ciutat de Mallorca. Els documents dels anys 1626 a 1639 que ací es publiquen, els havia aplegat a Dublín, el malaguanyat caputxí P. J. M.^a d'Elizondo. — Enrique Fajarnés, *Protesta de los Jurados contra los Dominicos por negarse a predicar en la fiesta del Beato R. Lull (1713)* (*Bol. Arq. Lul.*, 1926, XXI, 11-2). Còpia de documents de l'Arxiu General de Mallorca. — A. M. Peña, *Documento curioso pro Ramón Lull* (Ibid. 1925, XX, 317), reproduït d'un llibre de capítols dels Mínims de Palma de Mallorca. Es mana als dits religiosos que s'anomenin lul·listes i defensin la santedat de R. L., any 1748. — El P. Vicente Beltrán de Heredia, O. P., *Los Dominicos y los Lulistas de Mallorca en el siglo XVIII* (*Criterion*, II, 276-96, 418-40), reproduceix un llarg relat dels fets ocorreguts a la ciutat de Mallorca de 1750 a 1761 entre Dominicans per un cantó i els lul·listes per l'altre. Ja és sabut que els primers es negaren a retre culte a R. L. mentre Roma no digués la darrera paraula sobre la Causa. Tots els incidents de la lluita hi estan amplament detallats, amb gran còpia de documents referents a ella, per algú del cantó dels Dominicans, circumstància que cal tenir en compte, naturalment, per la parcialitat que hi pugui haver. El relat es troba en la Nacional de Madrid (Ms. 2586), i Biblioteca de Catalunya (Ms. 18). — També Joan Pons i Marquès reproduceix uns *Documents relatius al culte del Beat Ramon Lull* (*Bol. Arq. Lul.*, XIX, 261-2, 280-1, 291-4, 310-3). Són de l'Arxiu Històric Nacional de Madrid i es refereixen a una informació de testimonis feta l'any 1777, sobre el culte que es donava a Poblet a R. L. en la capella de S. Esteve. El gran Monestir fou durant segles un centre important de la devoció al beat i a l'escriptor.

Dues contribucions a la història de les idees lul·lianes a Alemanya són els següents articles del Dr. Adam Gottron, especialista en la matèria. L'un és *Zur Geschichte der Mainzer Lull-Ausgabe* (*Franciskanische Studien*, 1916, III, 214-35, 379-96): es tracta essencialment del text alemany de l'obra *L'Edició Maguntina de Ramon Lull*, publicació de l'INSTITUT. L'altre versa sobre *Die Mainzer «Lullistenschule» im 18 Jahrhundert* (*Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*, I, 1923, pp. 229-42). És continuació i complement del mateix llibre. L'actuació de l'anomenada Escola lul·liana de Magúncia es redueix gairebé als treballs de la Comissió editora de les obres de R. L. dirigida per Iu Salzinger; a les lliçons d'ell assistiren franciscans de Mallorca a on arribà aviat la fama d'aquest «nou Salomó de la llei de gràcia» com escrivia fra Pere Pont, al seu germà en religió el P. Fornés; sota el nom de Lull continuà encara a Magúncia un cert moviment pseudo-lul·lià: hom no copsà, en efecte, el just esperit de la seva doctrina. De manera que no es pot parlar d'una vera Escola lul·liana maguntina: «El vertader Lull espera encara la resurrecció».

A. K. W. Kumm, *Ramon Lull* (*The Princeton Theological Review*, 1923, XXI, 291 i ss.). Aquest article no el coneixem sinó a través del que n'ha dit el P. Martí de Barcelona (1): «L'evangelisme de Kumm ha estat particularment impressionat per l'acció pregonament cristiana exercida per Ramon Lull sobre els musulmans. Després d'una ràpida biografia del nostre Beat, estudia preferentment aquesta influència del místic terciari sobre certs místics alarbs. Aquest article es clou amb una recensió seriosa dels darrers estudis lul·lians.»

Finalment cal esmentar com notes curioses per a la història de la influència científica de R. L.

(1) *Estudis Franciscans*, XXXVII, 351.

aquests dos treballs sobre temes relacionats entre sí. O. M. Dalton, *A Portable Dial in the form of a book, with Figures derived from Raymond Lull* (*Archaeologia*, 1925, LXXIV, 89-102). Aquest rellotge de sol portàtil fou adquirit no fa gaire pel British Museum. Té la forma d'un llibre, és de coure, construït a Roma en 1593. La seva particularitat consisteix en què en les superfícies de les tapes hi ha incises quatre figures que recorden tot seguit les figures de cercles concèntrics tan característics de R. L., àdhuc alguna d'elles és perfectament lul·liana. Es de creure que van pertànyer a un lul·lista tal vegada jesuïta. L'autor fa una exposició interessant i afectuosa de la ciència de R. L. de qui dóna així mateix unes notes biogràfiques. El treball és ben il·lustrat. — L. Pereira da Silva, *A propósito das leituras do Infante* (*Lusitania*, 1923, I, 23-7) és a dir, l'infant Enric el Navegant que podia haver trobat en les obres de R. L. «assunto atraente na parte relativa a instrumentos e preceitos de navegação». Un d'aquests instruments hom podria creure que és un astrolabi que s'atribueix a Mestre Ramon. Pereira da Silva reproduïx una figura que es troba a la fi del *L. principiorum medicinae* (Ed. Maguntina, vol. I) a la qual hom dóna el nom d'astrolabi nocturn» o *Sphaera horarum noctis*, però que no és pròpiament, diu, un astrolabi.

VÀRIA. — A les diverses recensions sobre treballs lul·lians, registrades en el curs d'aquesta ressenya, afegirem l'article del P. Matthias Reichmann, S. J., *Neue Forschungen über Raymundus Lullus* (*Stimmen der Zeit*, 1916, 92 Band, 342-6) a propòsit d'obres de Keicher, Probst i Gottron, treball que ens passà per alt en la Crònica passada i en el qual hi ha quelcom a espigolar. — L'interès amb que el Dr. Adam Gottron, varies voltes esmentat, segueix el moviment lul·lià contemporani ens el demostra el seu article-recensió *Neue Literatur zu Ramon Lull* (*Franciskanische Studien*, 1924, 218-21) on s'ocupa de diverses publicacions dels anys 1914-1924. En la mateixa revista havia publicat ja altres dos articles semblants. Esperem que aquest no serà pas el darrer. — R. D'ALÒS-MONER.

Estudis sobre el mestre Guiu Terré

- BARTOMEU F. M.ª XIBERTA, O. Carm.: *La Metafísica i la psicologia del Mestre Guiu de Terrena, Carmelita, bisbe de Mallorca i d'Elna en Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*, any I (1923) (Barcelona, 1924) pp. 165-212.
- *De mag. Guidone Terreni, priore Generali Ordinis Nostri, episcopo Maioricensi et Elnensi en Analecta Ordinis Carmelitarum*. Any XV, vol. V (Roma, 1924), pp. 113-206.
- *El tomisme del Doctor Breviloc Guiu Terré en Miscel·lània Tomista* (Barcelona, 1924), pp. 81-96.
- *De doctrinis theologicis magistri Guidonis Terreni en Analecta Ord. Carm.*, V (Roma, 1925), pp. 233-376.
- *Guidonis Terreni, Questio de magisterio infallibili Romani Pontificis* quan editat P. Bartolomeus Xiberta O. Carm. — 32 pp. Fasc. II de la sèrie *Opuscula et textus historiam ecclesiae eiusque vitam atque doctrinam illustrantia*, dirigida per M. Grabmann i Fr. Pelster, S. I. Munich, 1926.

El jove autor, professor al Col·legi Internacional de S. Albert, de Roma, és avui una autoritat pels seus estudis d'història de l'Escolàstica. D'ells hem agrupat ací els que tenen relació directa amb la nostra història literària com són els que es refereixen al mestre Guiu Terré, una de les grans figures de l'Orde Carmelítana i de la cultura llatino-eclésiàstica a Catalunya. A pesar de la seva celebritat poques coses sabíem sobre les obres i doctrines del doctor «Breviloc», en part per no trobar-se les seves obres en les nostres biblioteques. Es pot dir que el P. Xiberta, amb la seva forta preparació i la natural amor que sent per la seva pàtria i per la seva orde, ens l'ha retrobat.

Senyalem sobretot, tingut compte del caràcter de l'ANUARI, el segon dels esmentats treballs, monografia de conjunt sobre el Mestre Guiu. Consta d'un primer capítol d'introducció bibliogràfica, un altre sobre la vida i un tercer sobre la bibliografia, mss. i edicions.

Les principals dades sobre la vida del Mestre Guiu són les següents: natural del Rosselló, nasqué probablement a Perpinyà (sobrenom amb el qual és conegut també), cap els volts de 1280. Molt jove vestí l'hàbit del Carme i estudià a París, on fou deixeble de Godofrè de Fontaines, professor d'aquella Universitat. Sabem també que va intervenir en les controvèrsies suscidades a l'entorn d'una opinió del mestre Joan Quidort († 1306), i que en 1313 va sostenir la primera de les seves disputacions quolibetals. En ella hi ha una qüestió dedicada a refutar les idees d'Arnau de Vilanova sobre la pròxima vinguda de l'Anticrist. Era ja aleshores mestre en teologia. Fou elegit Prior Provincial de Provença en el capítol general carmelità de 1318; aquest càrrec, però, potser ja